

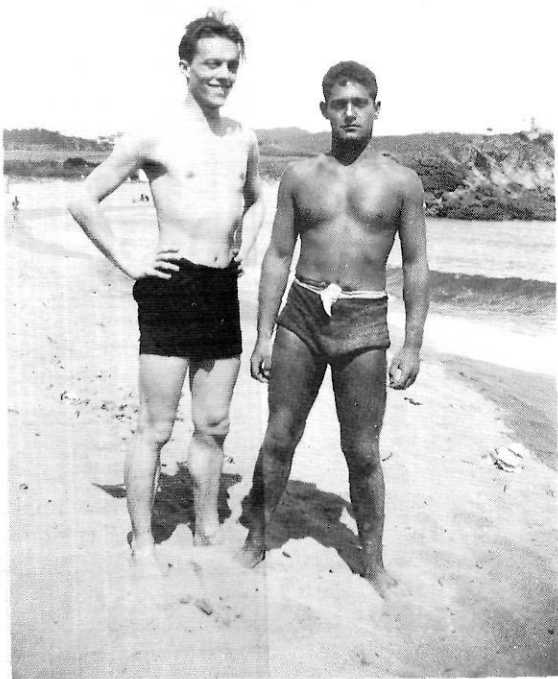
Jaume, el meu marit

Montserrat Boada

L'ANY 1931 ES PROCLAMÀ LA REPÚBLICA i es posà a la pràctica el Pla Professional a les Escoles Normals. En Jaume, que aquell any acabava el Batxillerat, va fer l'ingrés i hi va entrar. Eren pocs i molt ben avinguts, foren els de la 1a Promoció. De noies només tres, que provenien del magisteri: la Pilar Cateura, la Maria Pla i la Joana Zabaleta; de nois, en Bordas, en Rigau, en Xiberta, en Turón, en Pagés i en Moreno. El 32 el curs va començar molt tard perquè es feren obres per ajun-

tar la Normal de les noies i la dels nois, i des d'aleshores anàrem plegats. Nosaltres érem cursos nombrosos i anàvem d'una aula a l'altra de les grans, i a ells els en donaren una de reduïda de la qual gairebé mai no es movien i tenien poc tracte amb els altres. Això i que sabíem que ells sortirien amb plaça i cobrarien 1.000 ptes. més a l'any... feia que els miréssim com uns privilegiats i no els teníem gaire simpatia. En canvi els professors els consentien i fins els portaven de viatge a Andalusia pagant l'Estat, quan nosaltres tot el que obteníem era anar fins a Barcelona, a Olot, a Figueres o qualsevol altre lloc de prop i encara ens havíem de pagar l'autocar. Només per la Festa del Llibre, o per qualsevol acte conjunt, en Jaume escrivia i llegia quelcom que ens feia riure molt i llavors resultava el més popular i ens hi reconciliàvem una mica. Ell sempre feia comèdia per Sant Tomàs, primer amb els de l'Institut i després amb els de la Normal.

Jaume Ministrat amb Francesc Dalmau —futur metge i alcalde de Palamós— a la platja de la Fosca, l'estiu de 1935.

Estudis i festeig

L'any 35 ell feia ja el curs de pràctiques al grup Bruguera, però quan plegaven a les 12 entraven a veure'ns. Jo aquell any ja havia acabat Magisteri i havia ingressat al Professional i feia el 1r curs.

Resulta que la Maria Alonso, que cada any feia comèdia per Sant Tomàs, no en podia fer perquè estava de dol, i venien per les aules a buscar qui la volgués substituir. Jo era una noia més aviat tímida i retrera que deia que no, però insistien... i vaig acabar cedint. Encara és l'hora que no m'ho explico però es veu que havia d'anar així. Vàrem començar els assajos i ens ho passàvem molt bé. La comedieta era *L'amor vigila*, de Poal Aragall, i en Jaume i jo fèiem la parella jove i per Sant Tomàs va sortir molt bé, i després ja érem molt amics; anàvem a fer volts a la Rambla, m'acompanyava a casa i a finals de març ens vàrem prometre.

El setembre d'aquell any ell ja va tenir la plaça a Palamós i se'n hi va anar; venia cada dissabte a la nit a Girona i se'n tornava dilluns de bon matí. Ell tenia una família molt

Jaume Ministral, dret al fons, amb alumnes de l'Escola Normal de Girona. A la dreta, el professor Lluís Agulló.

agradable on vaig ser ben acollida per tots, i el juny del 36 vàrem anar plegats a Palamós per veure una magnífica festa de fi de curs que varen fer a l'Escola.

Aquell mateix estiu va començar la guerra i tot es va espatllar.

La guerra civil

Per defecte de la vista el varen declarar de serveis auxiliars, i fins el setembre del 37 va seguir a Palamós i jo a Girona estudiant. Venia quan podia amb el trenet que anava amb llenya i arribava alguna vegada a les tres de la matinalda. El dimarts, 13 de setembre del 37, surt de Girona en tren, pensant-se que va a Reus i es troba a Samper de Calanda. Són uns 300 i els posen a dormir a l'Església. A les seves memòries de guerra escriu: «La meua maleta havia estat feta tontament, portava pijama, mocadors, llibres de practicant i no hi havia ni una samarreta gruixuda, ni una manta, i jo anava vestit amb una pescadora de color blau i corbata... com si anés a fer turisme.» El destinen a Sanitat per ser practicant, mestre i saber escriure a màquina. El major Kriegel, cap de Sanitat de la 45 Divisió Internacional, se'l queda per posar en marxa les oficines de l'hospital de campanya, juntament amb en Cayuelas, en Masllorens, en De l'Oli, en Vilalta i més tard en Nogués. Varen viure l'ofensiva de Fuentes de Ebro, la campanya d'Aragó, els atacs d'Extremadura i la Batalla de l'Ebre. Tots ells es varen fer molt amics.

El 6 de juny del 38 té un permís de 10 dies per anar a Girona. Torno a copiar de les seves memòries: «Déu meu! Com havia deixat la casa i com la trobo. La fam i la misèria

s'els menjava a tots. Consumits d'ansia per mi i per l'Enric. L'angoixa passiva del que espera sense poder fer res. La Guerra! Com la maleixo i la maleiré tots els dies de 'a meua vida.»

La retirada dels Brigadistes Internacionals es produeix a finals de setembre del 38; en plena batalla de l'Ebre se'n va en Kriegel i pren el comandament en Benita. El 13-I-39, en el Pla de Cabra, prop de Montblanc, s'entrega a la 4a Companyia de Navarra que els fa presoners. Després, en tren, els porten al camp de concentració de Burgo de Osma.

L'estada a Palamós

Els avals per poder-ne sortir els varen fer el Sr. Camps, catedràtic de Física i Química de l'Institut; en Ramon Noguera; en Josep Rigau; els pares de la Pilar Cateura, que eren a Bèlgica; Mn. Evarist Feliu, i la família Puigvert. El 1r d'abril s'acaba la guerra. Pel maig l'envien a Conca de soldat ras i després a Saragossa. El 1r de juliol ja és a Girona, per fi llicenciat. Pel setembre va retornar a la seva plaça de Palamós i allà el nomenaren Director. Jo vaig seguir a Girona estudiant perquè els cursos que havíem aprovat durant la guerra no valien i els havíem de repetir. Vaig acabar el juny del 40 i el 17 de juliol ens vàrem casar. En la llista de places que jo podia triar hi havia Palamós; ell ja hi tenia un pis i allà ens vàrem instal·lar amb els meus avis que s'havien cuidat de mi tota la vida i eren molt vells i de cap manera se'ls podia deixar sols a Girona. A l'abril del 41 nasqué la Montserrat, la nostra filla gran. A Girona teníem els grans amics, la Pilar Cateura i en Josep Rigau, la Remei Alsina i en Josep Bordas, la Maria Alonso i en Marià Oliver, i molts d'altres; però a

Ministral amb companys d'estudis, a l'Escola Normal de Girona.

Ministral i el cardenal Narcís Jubany, membres de la Germandat de Sant Narcís.

El matrimoni Ministral-Boada, amb les seves filles Montserrat i M. Carme, l'any 1946.

Palamós en vàrem trobar també de molt bons com la Cari Rosselló, que havia estudiat amb nosaltres, el seu marit en Josep Ferrer, advocat de Barcelona, en Josep Parals, que també era del meu curs, els mestres de l'Escola (en Boada, la Tarrés, la Gurnés i el seu marit, la Maria Planes, el Sr. Lladó) i la família Mir, que ens llogà el pis i ens cuidava com si fòssim una sola família. Bones estones amb tots ells, a la platja a l'estiu, al Passeig, al Carrer Major, a casa de l'un o l'altre... Estàvem molt bé. L'hivern del 41, amb una colla d'aficionats, decidiren representar la sarsuela *Molinos de viento*, i en Jaume era «el capitán». A primers d'abril la representaren al Teatre de Sant Feliu de Guíxols. Jo estava a punt de tenir la nena i tots estàvem molt nerviosos per si els xiulaven. Val a dir, però, que tots ho feren molt bé i va ser un èxit.

Malgrat que allí ens trobàvem esplèndidament, en Jaume volia fer moltes coses i veia que si ens hi quedàvem això no seria possible. Aquell mateix any es decidí que els directores d'Escola ho serien per oposició i es convocaren les primeres pel mes de juliol del 41. A Barcelona els grans Grups escolars anaven a la llista i es va decidir a presentar-s'hi, les va guanyar, em penso que amb el núm. 3, i va escollir el Grup Escolar Baixeras de la via Laietana.

La vida a Barcelona

Així doncs, aquell setembre del 41 ja va començar a Barcelona, mentre els avis jo i la Montse, que tenia cinc mesos, ens quedàrem a Palamós, perquè jo havia d'anar a l'Escola. Ell necessitava el seu sou per viure i li venia tan just que gairebé mai no n'hi quedava per pagar el viatge i venir a veure'ns... Va ser molt dur. Prou que buscava lliçons particulars o el que fos per guanyar quelcom més, però en aquella postguerra tan miserable poca gent podia pagar gaires coses als seus fills.

Així arribàrem al 43. I pel juliol ens havia de néixer la segona criatura. Al maig uns bons amics dels avis ens oferiren una torreta que tenien al barri barceloní d'Horta, i decidírem anar tots cap allà. De moment totes les nostres coses quedaren al pis de Palamós fins a finals d'estiu que trobàrem un pis de lloguer al carrer d'Entença. Jo vaig haver de deixar una substituta a la meua plaça de Palamós i tot el meu sou va desaparèixer. En Jaume havia trobat unes classes de repàs de batxillerat a l'Escola Virtelia de 6 a 9 del vespre i també durant l'estiu, i el meu avi, que sempre havia treballat al Casino de Girona (hi entrà de «botones» i acabà d'administrador), tenia una petita pensió que va ser la primera que donà l'entitat com a paga a la seva dedicació. I així anàvem fent tot esperant que jo pogués anar a una escola pels «drets de consorts» que llavors hi havia. I va ser així, però al cap d'un parell d'anys.

L'últim dia de juliol del 43 nasqué la segona nena, la Mª Carmen, i malgrat que els temps eren durs ens sentíem feliços tots plegats. Les vacances de Nadal i Setmana Santa a Girona, on la seva família ens acollia amb molt d'afecte i on retrobàvem tants amics, i quan jo vaig tenir plaça a Barcelona ja podíem llogar una caseta a Palamós a l'estiu i retrobàvem els d'allí.

Montserrat Boada i Jaume Ministral a la Devesa de Girona. El dia 6 d'octubre de 1979, a la seva secció diària «De les coses petites» d'*El Correo Catalán*, Ministral va escriure un article titulat «El petó»:

«El primer petó fet a una dona és important. Jo el recordo perfectament. Plovia i a la Devesa de Girona els arbres estaven xops. La seva galta era tan a prop de la meua sota el paraigua que sense inclinar-me li vaig fer un petó. Aleshores els arbres s'esqueixaren, la terra s'enfonsà i les trompetes celestials anunciaren la fi de l'aiguat. D'això fa quaranta-quatre anys i set mesos, però encara quan en parlem, un somriure es fa inevitable.»

Ministral al seu despatx de l'Editorial Marín, de Barcelona, l'any 1962.

El 8 de desembre, dia de la Puríssima, del 46, i de manera ràpida i fulminant, se'ns va morir la Mª Carmen. Vàrem quedar desfets i no sabíem com fer-ho per seguir vivint i tirar endavant. La Montse ja tenia cinc anys i estava tant o més desesperada que nosaltres.

Al 46 en Jaume entrà a treballar a estones a l'Editorial Durán, que es dedicava a llibres infantils i juvenils, i a la col·lecció «Biblioteca Robinsón» va publicar *¡Vaya equipo!*, novel·la juvenil que explica un any de vida escolar i familiar d'un 5è curs de batxillerat, amb il·lustracions de Batllori Jofré. Hi va treballar fins al 47, quan l'editorial va plegar.

El novembre del 47 neix la tercera nena, la Teresa, i molt lentament tots quatre ens posàrem en marxa. Per aquest any 47, un altre molt bon amic, en Joan Viñas, que treballava a Ràdio Nacional, va fer que en Jaume hi entrés amb *El humor y la radio*, *La hora de los niños* i *La familia Roca*. Fou una cosa que ens ajudà molt en tots sentits; econòmicament, però també moralment. Precisament *El humor y la radio*, que era molt seguit aleshores, fa que el Sr. Marín es posi en contacte amb en Jaume per oferir-li de col·laborar en la seva editorial.

Descoberta de Maçanet de Cabrenys

L'hivern del 50, la Montse havia de fer repòs i necessitava estreptomocina, que ens la va facilitar el Dr. Saló a través de les germanes Figueres. El Dr. Josep Saló era el gran amic d'en Jaume de l'Institut, que va estudiar medicina després de la guerra, va treballar de metge al Sanatori de Puig d'Olena, es va casar amb la Dolors Orfila i tenien una noia i un noi de l'edat de les nostres filles; després va establir-se a Manresa. Doncs, el Dr. Saló ens va aconsellar deixar mar per muntanya i vàrem anar de juny a setembre a Maçanet de Cabrenys. Aquest

poble ens encantà, així com la seva gent i els seus paratges. Tots plegats hi vàrem fer molts bons amics, com la Maria Olivet i el seu marit l'Albert Serrano, les germanes Viñas, etc. Ja no vàrem tornar a Palamós. Amb el temps acabàrem comprant-hi una casa i anant-hi tots els dies que podríem; s'hi varen casar les filles i en Jaume s'hi trobava tan bé que fins va voler ser-hi enterrat.

El matrimoni Ministral i, d'esquerra a dreta, Esperança Figueres, Dolors Orfila, Mercè Figueres, el doctor Josep Saló i Jaume Ponsa.

Els quatre germans Ministral, amb llurs respectives famílies, al santuari dels Àngels, l'any 1978.

La Germandat de Sant Narcís

La Germandat de Sant Narcís es va fundar els anys 50 pels gironins que vivien a Barcelona. El president era en Narcís de Carreras; el secretari en Josep Roch i membres fundadors n'eren en Jaume, en Julià, l'Aurora Bertrana, la Llucietta Canyà, en Joan Viñas, en José Luis Fernández, en Vélez, en Saló, Mn. Narcís Sagué, la Maria Castanyer i tants d'altres. Tenien una Tertúlia un cop a la setmana a la cafeteria de les Galeries Condal. El dia de Sant Narcís es deia una missa a la parròquia de Sant Ildefons del carrer Madrazo, de la qual era rector Mn. Sagué, es feia una ballada de sardanes als jardinetes del darrere i a la nit un gran sopar; llavors cantaven l'himne que havia fet en Jaume: «Gironins que a Barcelona / despleguem el pensament / sens oblidar que és Girona / l'alba de llur naixement...»

Quan el Dr. Narcís Jubany va venir de bisbe a Barcelona, també ens solia acompanyar. L'any 54 vàrem estrenar el pas del Davallament de la Creu i el penó on hi ha els escuts de les dues ciutats, i ens vàrem incorporar a la Processó de Divendres Sant.

Durant el curs 53-54 amb l'Artur Martorell, que era el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, en Joan Triadú i en Jaume es va fer per Ràdio Barcelona la Emisión

Radio Escolar en castellà, naturalment. Un dia entre setmana al matí es parlava d'un tema determinat els nens que ho escoltaven des de l'escola havien de fer una redacció i plantejar preguntes sobre aquell tema i d'altres.

A part de tot això, escrivia articles d'opinió a diaris i revistes.

I cartes, moltes cartes, a la mare, als germans, als amics, a les filles, als néts...

El doble infart

El mes de març del 77 va patir un infart molt fort que el va tenir un mes ingressat a l'Hospital Clínic. A poc a poc després va tornar a reprendre la seva il·lusió d'escriure, fins el dilluns 19 d'abril del 82; quan sortia de casa per anar a la televisió a assajar els darrers capítols de la sèrie *Dr. Caparrós, metge de poble*, va sofrir un infart al carrer, al davant de casa. Traslladat al Clínic d'urgències, ja va ingressar-hi mort. Al cap de dos dies l'enterràrem a Maçanet, tal com ell va voler, acompanyat de tots els seus parents i amics.

Montserrat Boada
és la vídua de Jaume Ministral.